

הצעה לעיגון סטטוטורי של החיסיון העיתונאי בישראל

שירן ירוסלבסקי וד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

המכון הישראלי לדמוקרטיה

מאי 2013

א. מהו חיסיון עיתונאי, למה להגן עליו ומה מעמדו במדינת ישראל?

פקודת הראיות בישראל מכירה במספר חיסיון המאפשרים לא למסור ראיות לבתי-משפט, בתי-דין, רשויות וגופים או אנשים המוסמכים על פי דין לגבות ראיות: חיסיון לטובת המדינה, חיסיון לטובת הציבור, חיסיון מפני הפללה עצמית, חסיונות החלים לגבי בעלי מקצוע או תפקידים שונים (למשל עורך-דין, רופא, פסיכולוג, עובד-סוציאלי וכהן דת). מבין החסיונות המוזכרים, רק חסיונות הנוגעים לכהן דת, נשיא המדינה, חבר-כנסת, עורך-דין ומסמכים שהוכנו לקראת משפט הם חסיונות מוחלטים. כל היתר הינם חסיונות יחסיים שלבית-המשפט הסמכות להסירם. בתי-המשפט מסירים את אותם חסיונות אם נראה כי הצורך לגלות את הראיה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש שלא לגלותה, או אם מתקיימות נסיבות אחרות המנויות בחוק, או בהלכה הפסוקה.

הדרך בה נוצר החיסיון בין העיתונאי למקור המידע שלו היא פשוטה – המקור מספק מידע לעיתונאי ואילו העיתונאי מתחייב שלא לגלות את זהות המקור. סיבותיהם של המקורות לבקשת אלמוניות הן מגוונות: החוק או כללי האתיקה המקצועית שלהם אוסרים עליהם להתראיין, חשש לפגיעה בשמם הטוב, חשש לפגיעה בקניינם ואפילו חשש לפגיעה בגופם ובחיייהם.

הטעם העיקרי להגנה על החיסיון העיתונאי הוא חשיבותו לעבודת העיתונאים ולחופש העיתונות. המידע שעיתונאים מקבלים ממקורות מידע הוא לעתים חיוני לצורך ידיעת האמת על פעולות השלטון ומחדליו. אם עיתונאי יאלץ לחשוף את זהות המקור, או שייאלץ למסור מידע שיכול להוביל לגילוי זהות המקור, הרי שמקורות מידע פוטנציאליים לא ירגישו בטוחים למסור מידע בעתיד. הנשיא שמגר בפסק-דין ציטרין כתב כי "עיתונות ללא מקורות מידע היא כנחל אכזב שמימיו יבשו, והחופש לפרסמה הופך אז לחסר משמעות". מנגד, מסירת זהותו של המקור, או מידע שיוביל לאיתורו הינם חיוניים במקרים מסוימים להוכחת חפותו או אשמתו של אחד מהצדדים העומד למשפט או לצורך חקירה.

חיסיון עיתונאי איננו מעוגן בחוק במדינת ישראל, אלא הוא יציר כפי הפסיקה. אף על-פי כן, סכסוכים שונים הנוגעים לחיסיון העיתונאי מתעוררים בהיבטים שונים, בכל שלבי הליך בירור העובדות, החל משלבי החקירה ועד ניהול ההליך המשפטי בבית-המשפט. במקרים בהם נדרש להפעיל סמכויות חקירה, חיפוש או זימון, על-מנת להשתמש בראיות הנמצאות ברשותו של העיתונאי או בעדותו, אשר עלולות לחשוף את זהות מקורו, הגורמים בעלי הסמכות וכן העיתונאי, יאלצו לקבל את ההחלטה האם להפעיל את סמכותם ולסכן את החיסיון העיתונאי, תוך התחשבות בשני האינטרסים החברתיים העומדים על הכף.

ב. 25 שנה ל"הלכת ציטרין" – מאז ועד היום

בשנת 1987, חל מפנה במעמדו המשפטי של החיסיון העיתונאי בישראל בעקבות קביעת "הלכת ציטרין". פסק-דין ציטרין עסק בשני עיתונאים שכתבו כתבות על שתי פרשיות משפטיות בהן הופיעו בהבלטה שמות עורכי-הדין שטיפלו בפרשות. בית-הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין החליט להעמיד לדין משמעתי את עורכי-הדין על שעשו להם פרסומת, בניגוד לכללי הלשכה, וכדי להוכיח זאת נקראו שני הכתבים, בן-ציון ציטרין ויפעת נבו להעיד בפניו מי היו מקורות המידע לכתבות שפרסמו בעיתונות. השניים סרבו, כמתבקש מכללי האתיקה העיתונאית, ובית-הדין הטיל עליהם קנסות כבדים בגין ביזיון בית-הדין. העיתונאים ערערו לבית-המשפט העליון, והוא ביטל את הקנסות ופטר אותם מן הצורך להשיב על שאלות.

השופט מאיר שמגר, נשיא בית-המשפט העליון דאז, דן בפרשה כדן יחיד וקבע כי "יש להכיר בקיומו של חיסיון המתיר לעד עיתונאי שלא לגלות מקורות המידע שלו. חיסיון זה אינו החלטי אלא יחסי, הינו הוא כפוף לשיקול דעתו של בית המשפט אשר יכול להורות על מתן תשובה לשאלה. [...] מהו המבחן על פיו יפעל בית המשפט והאם כל עבירה וכל עוולה מצדיקים הפעלת סמכותו של בית המשפט לכופ את העיתונאי למסור מקור מידע? התשובה לכך היא שלילית".

בפסק-הדין נקבע כי עיתונאי יחויב לחשוף את מקורותיו רק בהתקיים שלושה תנאים מצטברים:

- א. הגילוי צריך להיות רלוונטי להליך הנידון בבית-המשפט לפי המבחנים המקובלים.
- ב. על הגילוי להיות חיוני ובעל חשיבות לעשיית משפט צדק בנושא מהותי, דהיינו פשע או עוון, בעלי תוצאות או משמעות מהותיות או מעשה עוולה חמור.
- ג. הגילוי נחוץ, אין אפשרות להישען על ראיות אחרות מבלי לדרוש את גילוי מקורות המידע.

עם השנים הרחיב בית-המשפט את הלכת ציטרין והחיל את החיסיון העיתונאי גם על מקרים בהם העיתונאי הינו בעל דין (למשל בתביעות לשון הרע) ולא רק על הליכים בהם הוא עד בלבד.¹

בשנה האחרונה נדרש בית המשפט העליון פעמיים לסוגיית היקף החיסיון: בעניין צלמת העיתונות מרים צחי נקבע כי החיסיון חל גם על מידע עיתונאי (כגון תצלומים) שמסירתו עלולה לחשוף את זהות המקור העיתונאי.

היבט נוסף הנוגע לחיסיון בין עיתונאי לבין מקור עלה בפסיקה בעניין "חוק האח הגדול". במאי 2012 התפרסמה החלטת בג"ץ בדבר חוקתיות חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה

¹ ראו ע"א 3199/93 קראוס נ' ידיעות אחרונות בע"מ, פ"ד מט (2) 843, 875-876 (1995).

- נתוני תקשורת), התשס"ח-2007 שנכנס לתוקפו בשנת 2008 ומאפשר לרשויות החקירה לקבל נתוני תקשורת של לקוחות חברות הסלולר, הטלפוניה הקווית וספקי האינטרנט השונים. לחוק נתוני תקשורת ישנה השפעה על חסיונות בין בעלי מקצוע ולקוחות בכלל ועל החיסיון העיתונאי בפרט. קבלת נתוני תקשורת של עיתונאי עלולים לחשוף את זהותם של מקורות המידע שלו.

בית-המשפט העליון בהרכב רחב קבע כי החוק יפורש בצמצום אך לא יבוטל. בהקשר לעיתונאים נקבע כי כאשר עיתונאי אינו החשוד בעבירה או הקורבן, לא תאושר בקשה לקבלת נתוני תקשורת לפי ס' 4 לחוק המאפשר לקצין משטרה שהוסמך על-ידי המפכ"ל להתיר קבלת נתוני תקשורת בלא לקבל קודם לכן צו מבית-המשפט. הקושי בפסק הדין הוא שאיננו לוקח בחשבון אפשרות שנתוני תקשורת כוללים גם היסטוריה של גלישה, המסייעת לרשויות השלטון לקבל מידע "תוכני" ולא רק מידע שמזהה את עצם הקשר בין העיתונאי והמקור. למשל, שילוב מידע הנוגע להיסטוריית הגלישה עם מעקב אחר שיחות הטלפון שביצע עיתונאי, עשוי ללמד את רשויות החקירה עם מי דיבר העיתונאי, ומה בדק לאחר השיחה – כלומר באילו נושאים עסקה השיחה.

ג. הסוגיות העומדות על הפרק

כעולה מן האמור, סוגיית החיסיון העיתונאי היא מורכבת ונוגעת לשאלות שונות, ובעיקר לאלה:

- מיהו בעל החיסיון (שיכול גם לוותר עליו) – העיתונאי או המקור?
- מיהו "עיתונאי" לצורך תחולת חיסיון?
- מתי ראוי לאפשר להסיר את החיסיון?
- על אלו סוגי מידע מגן החיסיון העיתונאי (רק על מידע שנמסר או גם על זהות המקור? רק על מידע שפורסם? גם על מידע שנאסף במרחב הציבורי?)
- האם החיסיון קיים גם בהליכי חקירה וחיפוש?
- האם החיסיון העיתונאי עשוי להקים חובה חוזית או נזיקית כלפי המקור – האם הבטחתו של עיתונאי למקור שלא לחשוף את זהותו יוצרת חובה משפטית חוזית ונזיקית?

שופטי בית המשפט העליון בפסק הדין בעניין מרים צחי כתבו במפורש כי שאלות שעניינן היקפו של החיסיון העיתונאי מחייבות בחינה סדורה, מקיפה ומדוקדקת בידי המחוקק, ולכן ראוי שהצעות חוק התלויות ועומדות בנושא – יבשילו לכדי חקיקה. כבר בשנת 1993 מונתה וועדה ציבורית (וועדת מעוז) לבחון את סוגיית החיסיון העיתונאי ופרסמה המלצות לעיגונו בחקיקה. בעקבות דו"ח מעוז הוכן במשרד המשפטים בשנת 1997 תזכיר חוק לתיקון פקודת הראיות שביקש לעגן בחקיקה חלק מהמלצות הוועדה, וזאת במסגרת תיקון כולל ומקיף של

פרק החסיונות. התזכיר אימץ את דעת הרב בוועדה והצהיר כי יש לקבוע בחוק חיסיון עיתונאי יחסי ולהחילו הן על זהותם של מקורות מידע והן על מידע שנמסר בתנאי שלא יגולה. כמו כן אומצה ההמלצה שהחיסיון יחול גם על מי שעובד בשירותו של העיתונאי. אולם, בנוגע לתנאים להסרת החיסיון, אומצה המלצת הוועדה רק בחלקה. נקבע כי החיסיון יוסר אם מצא בית-המשפט כי הצורך לגלות את הראייה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש שלא לגלותה וכי נתקיימו שני התנאים:

גילוי הראייה חיוני לעניין שאלה העומדת לדיון או לצורך מניעת ביצוע עבירה חמורה; לא ניתן להשיג את התכלית שלשמה מתבקשת הראייה בדרך אחרת באופן סביר.

כמו כן, אומצה הצעת הוועדה כי לא ניתן יהיה להסיר את החיסיון כאשר הדבר נדרש להוכחת עבירה של מסירת מידע או מסמך בהפרת חובה, או אמון. מדובר בהרחבת הסמכות להסרת החיסיון, בהשוואה להלכת ציטרין, ובצד זאת בהצעה לקביעת חיסיון משפטי מוחלט בגין עבירות הדלפה.

לפי התזכיר, הדיון בדבר החיסיון העיתונאי ייעשה בדלתיים סגורות. התזכיר אף הציע לאפשר זכות ערעור מיידית על החלטה הדוחה טענת חיסיון – הן לטוען לחיסיון והן לבעלי הדיון, תוך עיכוב גילוי הראייה עד מתן ההחלטה בערעור. החיסיון יחול גם בהליכי חקירה והסמכות לדון בשאלת הסרתו תהא מסורה במקרים אלו לנשיא, או לסגן נשיא של בית-משפט השלום. לשם הסרת החיסיון בחקירה יהא צורך להראות כי גילוי הראייה חיוני לניהול החקירה, הצורך לגלותה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש שלא לגלות, ולא ניתן להשיג את התכלית שלשמה מתבקשת הראייה בדרך אחרת באופן סביר. תזכיר זה לא הפך להצעת חוק בשל התנגדויות הן מצד אלה שסברו כי הוא צר מידי והן מצד אלה שסברו כי הוא רחב מידי.

בשנת 2003 הוגשו שתי הצעות פרטיות נוספות בנושא החיסיון. ההצעה האחת שילבה בין חיסיון עיתונאי בהליכי חקירה ומשפט לבין מניעת חשיפת זהות המקורות בהאזנות סתר ובקבלת נתוני חיוג.² בהתאם להצעה תחולת החיסיון הינה על זהות המקור, וניתן להסירו רק אם:

- בית-המשפט מצא כי הצורך לגלות את הראייה הכרחי להגנה על ביטחון המדינה;
- לשם מניעת אי סדר או פשע, או לשם הכרעת דין בפשע חמור;
- אין ראיות אחרות להכרעת הדיון.

הצעת החוק השנייה שהוגשה באותה השנה, נועדה ליישם את עיקרי המלצות דוח ועדת מעוז. החיסיון לפי הצעה זו שייך למקור ויחול הן על מידע, או דבר שהגיע לעיתונאי תוך עבודתו והוא מן הדברים שלפי טיבם נמסרים לעיתונאי בדרך-כלל מתוך אמון שישמרם בסוד, והן מידע על זהות המקור. התנאים להסרה דומים גם הם למוצע בדו"ח:

- הגילוי נדרש לעניין שאלה העומדת לדיון;

² ראו הצעת חוק לשמירת החיסיון העיתונאי (תיקוני חקיקה), התס"ג-2003 (הצעת חוק פרטית של ח"כ אבשלום וילן; הונחה על שולחן הכנסת ה-17 ביום 24.3.2003). Knesset.gov.il/privatelaw/data/16/189.rtf.

- חיוניות הגילוי לצורך מניעת פשע, עשיית צדק בנוגע לפשע או מניעת עיוות דין חמור בהליכי משפט ;
- העדר ראיות מספיקות אחרות שניתן לגלותן במאמץ סביר ;
- אי היות גילוי הראיה נדרש להוכחת עבירה של מסירת ידיעה ומסמך לפי סעיפים 117-119.

לפי ההצעה "עיתונאי" יוגדר באמצעות צו שיותקן מכוח חקיקה ראשית.

הצעות חוק זהות הוגשו גם בשנים האחרונות. בכנסת ה-18 הוגשו 4 הצעות חוק זהות להצעה ועוד פעמיים נוספות במהלך הכנסת ה-19. אף אחת מהצעות אלו טרם עברה את הליך החקיקה המלא.

חברי כנסת ואנשי אקדמיה שעסקו בקידום עיגון החיסיון העיתונאי בחוק תלו את העובדה שהצעות החוק האמורות לא צלחו את הליך החקיקה בנסיבות עתיות ובקושי או ברצון להימנע מלקבוע מסמרות בהגדרת מקצוע ה"עיתונאי". כדאי להזכיר כי גם המלצות וועדת פריש שאמורה היתה להגדיר מהו עיתונאי לצורך קבלת תעודת לע"מ, לא אומצו על ידי הממשלה.

מנגד, נראה כי חלק מהעיתונאים מהססים לתמוך בהצעה מכיוון שהם חוששים שהצעת החוק תסויג ותשונה כך שתחמיר את המצב הקיים ותעניק הגנה צרה יותר מההגנה המוענקת בפועל כיום באופן פסיקתי.

ד. מה קורה במדינות אחרות?

האם החיסיון מעוגן בחוק?	אנגליה	צרפת	שוודיה	גרמניה	ארצות הברית	קנדה
כן	כן	כן	כן. מעוגן בחוק יסוד.	כן.	ברב המדינות יש חוקי מגן. כיום ישנה הצעת חוק המעגנת את החיסיון העיתונאי בחקיקה הפדרלית.	לא.
תנאים להסרת החיסיון	נחוץ (מפורש כנחוץ צורך חברתי דחוף) לקיום צדק, או לצורך ביטחון לאומי או לשם מניעת הפרעה או פשע. - הגילוי יהיה מידתי. - לשם תכלית ראויה.	חיסיון מוחלט אשר חל רק על עיתונאים שזומנו כעדים.	ניתן לחייב לגלות את זהות המקור במשפטים פליליים אם המידע שפורסם מסכן את ביטחון המדינה, או במשפטים בהם חופש העיתונות אינו הנושא העיקרי ויש בהם עניין חשוב יותר המצדיק את ביטול החיסיון - במקרה של הסרה להקפיד לא לשאול מעבר לנדרש בהליכי חקירה וגביית עדות.	אם העדות תסייע לזיכוי מעבירה פלילית או אם העיתונאי מואשם באחת מהעבירות החמורות המופיעות בסעיף (בגידה, סיכון בטחון המדינה, הלבנת הון וכו'). - לא עדות גילוי מקום הימצאו תו של	משתנים ממדינה למדינה.	תנאי פסיקתי - ניתנה הבטחה למקור לשמירת זהותו.

הסדרים בחוק המגנים על החיסיון העיתונאי בהפעלת סמכויות חקירה וחיפוש	צו לתפיסת חומר עיתונאי חסוי יינתן רק אם חוק אחר התיר לתפסו לפני שהחוק המגן על החיסיון חוקק ואם הוצאת הצו הינה ראויה.	חיפוש אצל עיתונא ים ינוהל רק על- ידי שופט- חוקר, או תובע שיוודא ו כי החקיר ה לא מסכנת את חופש העיתונ ות ולא תגרום לעיכוב בלתי מוצדק בהפצת המידע לציבור	איסור על פקידי ממשלה לנהל חקירות שמטרתן לגלות מדליפים המשטרה יכולה לחקור עיתונאי אודות מקורו רק אם יש לה יסוד סביר להאמין שהמקור חשוד בעבירות המנויות בפרק מסוים בחוק (הפרק כולל עבירות כגון ריגול, בגידה וכו').	הנאשם לא אפשרית או הרבה יותר קשה. לא ניתן לסרב למסור למשטרה צילומים - אסור לערוך חיפושים בתחנות ומערכות תקשורת כדי לתפוס חומר שמוגן על-ידי החיסיון, אלא אם העיתונאי חשוד בעבירה.	איסור פדרלי לתפוס או לחפש חומרים שנוצרו או הופקו לשם פרסומם בציבור ומוחזקים לשם מטרה זו, והם מוחזקים על-ידי אדם שיש יסוד סביר להאמין כי בכוונתו לפרסמם, אלא אם הוא חשוד בביצוע עבירה שהחומרים האמורים קשורים בה. או שתפיסתם נחוצה לשם מניעת מוות או נזק גופני חמור לאדם. - הגבלות על חיפוש ותפיסת חומרים אחרים ולמעט חומר שהושג בעבירה או המוחזק שלא כחוק או שנועד לשמש לצורך ביצוע עבירה. -הנחיות של משרד המשפטים קובעות הגבלות על פנייה של פקידיו לבתי משפט לבקשת צווים להמצאת חומרים מעיתונאים ולקבלת נתוני חיוג.	הלכה פסיקתית- תנאים להוצאת צו חיפוש במערכות תקשורת : מילוי דרישת החוק המסמיך ; עריכת איזון בין האינטרס הציבורי בחקירה ובהעמדה לדין לבין הזכות לפרטיות של כלי התקשורת ; לא קיימים מקורות חלופיים להשגת המידע. אם ניתן צו יש לקבוע בו את התנאים לחיפוש כך שימנעו הפרעה לתפקודו של כלי התקשורת .
---	---	--	---	--	---	---

ה. המלצות להתמודדות חקיקתית עם הגנה על חיסיון עיתונאי

- עיגון החיסיון העיתונאי בחוק הינו הכרחי. מדובר בחיסיון שעניינו שמירה על זכויות וקימו הכרחי על-מנת לשמור על חופש הביטוי והעיתונות. בנוסף, נושא החיסיון העיתונאי הוא מורכב ולכן המחוקק צריך לתת עליו את הדעת ולעגנו בחוק ולא להשאיר את הבהרת סוגיות אלו לבית-המשפט. הדבר עולה בקנה אחד עם המלצות בית המשפט, עם דו"ח וועדת מעוז והתזכיר שהוכן בעקבותיה ועם הצעות החוק שעומדות לדיון לאורך השנים.

- **הגדרת "עיתונאי" לצורך הגנת החיסיון העיתונאי**

הצורך בהגדרה מיהו עיתונאי עמד לאורך השנים במרכז של מחלוקת אידיאולוגית שנגעה לרישוי המקצוע ולחשש מפני מעורבות שלטונית בעלת אפקט מצנן במקצוע העיתונות. זאת היא הסיבה להימנעות מהגדרה בהצעות החוק הקיימות, שלמעשה משתקת את היכולת לפעול כדי להגן על עיתונאים. מנגד, הבלוג וספירה והרשתות החברתיות המאפשרות לכל אדם להיות עיתונאי, ותחקירים עיתונאיים לכל דבר ועניין שתורמתם חיונית לשיח הציבורי הנוצרים על ידי בלוגרים (דוגמת אישתון ופרשת ההתאבדויות בצה"ל), מחייבים לחשוב על הגדרה מתאימה שתגן גם עליהם ולא רק על הגילדה המקצועית של העיתונות המסורתית.

בהתאם להגדרות במדינות אחרות, וכן לצורך בהרחבת ההגנה על החיסיון גם לעיתונאים בעיתונות החדשה אנו מציעות להגדיר עיתונאי בדרך הבאה:

"עיתונאי – כל אדם או ישות משפטית שהוא באופן קבוע או באופן מקצועי עוסק באיסוף והפצה של מידע לציבור; לחילופין – הוא משמש כמשתתף חופשי במקצועות התקשורת במדינת ישראל, בתחום החדשות".

"מידע – פירושו כל הצהרה של עובדה, דעה או רעיון בצורה של טקסט, קול ו / או תמונה";

- **הרחבת גבולות ההגנה כך שתחול על מסייעים ואחראים**

במקרים בהם המסייעים לעיתונאי או הממונים עליו נחשפים לזהות המקור או למידע שהועבר מטעמו, נדרש להרחיב את ההגנה כך שתחול גם עליהם. המסייעים להפצת המידע יכולים להיות: צלמים, מקליטים, תחקירנים, במאים, מפיקים, עובדי מנהלה וכו'. לכן אנו מציעות להוסיף להגדרת עיתונאי שזכאי להגנת החיסיון גם את הקביעה הבאה:

"אנשים שמעצם היחסים המקצועיים שלהם עם עיתונאים, או דרך איסוף, עיבוד, עריכה או הפצה של מידע נחשפו למידע הנמסר על ידי המקור לעיתונאי, או לזהות המקור, דינם יהיה זהה לדינו של עיתונאי בסעיף זה".

- **צמצום ההגנה במקרי שימוש לרעה בחיסיון**

בהתאם לדוח ועדת מעוז, ראוי לפרש את תחולת הגנת החיסיון העיתונאי כך שלא תחול במקרים של שימוש לרעה על-ידי מקורות, או עיתונאים. אנו סבורות כי בכך ניתן יהיה לצמצם את ההגדרה הרחבה של עיתונאים במקרים בהם יש ניסיון לניצול לרעה של החיסיון.

- **מיהו בעל החיסיון?**

אנו מציעות כי בעל החיסיון צריך להיות העיתונאי, ולא המקור כפי שמעוגן כיום בהצעת החוק. הדבר מתיישב בצורה נכונה יותר עם תכלית החיסיון העיתונאי. עם זאת, במקרים בהם עיתונאי מחליט לפגוע בחיסיון העיתונאי ולגלות מידע שחלה עליו הגנת

החיסיון, בניגוד להסכמת המקור, בית-המשפט יפקח כי הגילוי הינו מידתי ואינו חושף מידע שאינו לצורך בירור הטענה המשפטית.

• **הסדרת הגנת החיסיון העיתונאי בהליכי חקירה וחיפוש**

אנו מציעות לערוך את השינויים הבאים בהליכי החקירה והחיפוש, על מנת לשמור על תכלית החיסיון העיתונאי:

חיפוש וחקירה – יש לעגן את הנהלים בדבר חיפוש וחקירה בכליו של עיתונאי בחוק, או לכל הפחות בחקיקת משנה.

קבלת נתוני תקשורת של עיתונאים – ראשית, יש לעגן את החלטת בית-המשפט בפרשת "האח הגדול" המתייחסת לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת), התשס"ח-2007 בחוק, ולקבוע בס' 4 לחוק כי קצין המשטרה לא יוכל להפעיל את סמכותו בסעיף זה ולהתיר קבלת נתוני תקשורת אם מדובר בעיתונאי שאינו חשוד בעבירה או הקורבן.

כמו כן, אנו מציעות כי כאשר בתי-המשפט שוקלים האם לאשר את בקשת מתן צו לקבלת נתוני תקשורת של עיתונאי לפי ס' 3 לחוק הם צריכים להתחשב בפרמטרים המופיעים בהלכת ציטרין להסרת חסיונו של העיתונאי.

האזנות – יש להשוות את התנאים בין עיתונאים לבין בעלי חסיונות מקצועיים המעוגנים בפקודת הראיות, ולהוסיף את בעל החיסיון העיתונאי לסעיף 9 ו-9א לחוק האזנות סתר.

• **אנו מציעות לקבוע באופן ברור בחוק כי הגנת החיסיון העיתונאי חלה גם על מידע שהמקור מסר אותו לעיתונאי, אך הוא לא פורסם.**

• **יש לפרש את תנאי ה"רלוונטיות" בהלכת ציטרין באופן מחמיר יותר** – במקום "הגילוי נדרש לעניין שאלה העומדת לדיון" אנו מציעות את הפירוש – "הגילוי יתרום תרומה משמעותית לעניין השאלה העומדת לדיון".

• **עילת הפרת חוזה במקרים בהם הופרו תנאי הסכם החיסיון** – מוצע לאמץ המלצות קודמות מן הספרות שיאפשרו לסייע לבית המשפט בקביעה האם היתה הפרת חוזה בין מקור ועיתונאי. שיקולים אלה הם:

✓ מהימנות המידע הועבר על ידי המקור לעיתונאי

✓ טבעו של המידע ובפרט האם נחוץ להביאו לידיעת הציבור

✓ ההשפעה של חשיפת זהות המקור על מטרתה של התקשורת לשמור את הציבור מעודכן ולקדם שיח פוליטי, חברתי וכלכלי

✓ המוטיבציה של המקור לבקשת החיסיון

✓ הסיבות להפרת הסכם הסודיות מצד העיתונאי

✓ חומרת הפגיעה שנגרמה למקור

✓ מידת הגילוי

- כמו כן, על מנת לסייע למקורות להוכיח את קיום ההסכם ותנאיו אנו מציעות לפרסם פורמט של הסכם של מקור לעיתונאי שיפורסם במספר מקומות נגשים.

להלן נוסח הסכם לדוגמא:

" הסכם בין עיתונאי למקור

אני _____ (להלן: המקור) מעביר ביום _____ ל _____ (להלן: העיתונאי) מידע אודות _____.

העברת המידע מותנית בכך (נא להקיף את עיקר התנאים עליהם הוסכם בין הצדדים):

- שלא תיחשף זהות המקור.
- לא יפורסמו המסמכים הבאים שהועברו מטעם המקור: _____.
- אחר: _____.

העיתונאי החתום על הסכם זה, יעשה כל שביכולתו למלא אחר תנאי ההסכם דלעיל.

כמקור עיתונאי, הנני מודע לכך כי החיסיון העיתונאי איננו מעוגן בחוק ולכן חשיפת זהותי או המידע שהועבר על-ידי לא תגרור הפעלת סנקציה מיידית אם העיתונאי יחליט לחשוף מידע זה. עם זאת, אם יופרו תנאי הסכם זה, אינני מוותר על זכותי להגשת תביעה בגין עילת הפרת חוזה, הפרת חובת זהירות או בגין כל עילה משפטית אחרת."

- **חובה לגילוי מידתי -** אנו מציעות כי בהליכי משפט בהם הועלתה טענת חיסיון, יופסק המשפט עד לבירורה של טענה זו. כמו כן, גם במקרים בהם הוחלט להסיר את הגנת החיסיון ולצוות על מתן עדות, יש להעניק לבית-המשפט את האפשרות לשמוע את העדות בדלתיים סגורות. תנאים דיוניים אלו יסייעו לדרישת המידתיות, כך שהאינטרסים של המקור והעיתונאי לא ייפגעו יותר מן הנדרש.
- לכן, אנו מציעים להוסיף את הסעיף הבא –
- "נטען חסיון לפי סעיף זה, יהיה הדיון בטענה בדלתיים סגורות; החליט בית המשפט לשמוע את העדות, רשאי הוא לשמעה בדלתיים סגורות".
- **המלצות לפירוש החוק -** אנו סבורות כי ישנם שני שיקולים שראוי שבית-המשפט יתחשב בהם בפרשו את החוק. שיקולים אלה נוגעים להליך הנידון בפני בית-המשפט ויכולים להשפיע על היקף הגנתו של החיסיון העיתונאי:
- הבחנה בין ההגנה שתינתן לעיתונאי, או למקור בהליך אזרחי לבין ההגנה שתינתן בהליך פלילי.
- ההבחנה בין עיתונאי המשמש כעד לבין עיתונאי שהוא צד למשפט.